ШАРГ ГАПЫСЫ

1921-чи илдән чыхыр.

Азәрбайҹан КП Нахчыван Вилайәт Комитәсинин органы

1921-чи илдән чыхыр

№ 120 (4141) | Чәршәнбә 30 октябр 1946 ил. | Гий. 20 г.

Нахчыван театры ени мөвсүмдә

„Хырс гулдур басан“ Нахчыван сәһнәсиндә

Нахчыван Дөвләт Драм Театры бу илки мөвсүмүн адыны дашыдығы бөйүк Азәрбайҹан драматурғу вә мүтәфәккири Мирзә Фәтәли Ахундовун „Хырс гулдур басан“ әсәрилә ачмышдыр.

М. Ф. Ахундовун бәдии ярадычылығында бу әсәр мүһүм ер тутур. Өлмәз драматурғун комедиядан яваш-яваш драмая кечмәк мейлини көстәрир. Бу ҹәһәтдән „Хырс гулдур басан“ диггәтә лайигдир.

Бүтүн о бири бәдии әсәрләриндән фәргли олараг, кәнд һәятына һәср этдийи бу еканә әсәриндә Мирзә Фәтәли Ахундов, үмумиййәтлә кәндистан һәятыны тәсвир эдәрәк, о вахткы кәндлиләрин зеһнини корлаян ҹәһаләт вә мөвһуматы ифша этмәклә бәрабәр, бу кәндләрдә алиҹәнаб, мәрд, намуслу инсанларын да олдуғуну көстәрир вә бүтүн халгы мәдәниййәтә чағырыр.

Азәрбайҹан халгынын ән көзәл хүсусиййәтләрини өзүндә тәҹәссүм этдирән кәндли Байрам көзәл Пәрзады гызғын мәһәббәтлә севир. Лакин бу гызын әмиси Мәшәди Гурбан гызын атасындан галан илхыны вә малы мәнимсәмәк мәгсәдилә ону өз горхаг вә хәсис оғлу Тарвердийә алмаг истәйир. Гызы, севмәдийи Тарвердидән хилас этмәк үчүн Байрам һаман кәндин әһалисиндән олан Намазын вә онун арвады Залханын васитәсилә Тарвердини гулдурлуға кетмәйә вадар эдир ки, баҹарыгсыз вә горхаг Тарверди диванын әлинә кечсин, кәнддән сүркүн эдилсин, беләликлә Пәрзад она нәсиб олмасын.

Залха вә Намаз Тарвердини инандырылрар ки, Пәрзад ону чох севир, лакин онун һеч бир ишдә гочаглыг көстәрмәдийи үчүн она арвад олмагдан чәкинир, чүнки бу ерләрдә гызлар икидлик көстәрмәйән оғланлары севмирләр. Онлара әрә кетмәйи ар билирләр. Ахмаг Тарверди буна инаныр вә карван йолуна чыхыб өз ҹәсарәтини көстәрмәк вә ад газанмаг гәрарына кәлир. Кәнд чобанларындан Оручу вә Вәлини өзүнә йолдаш көтүрәрәк йола чыхыр вә бурада һейванхана саһиби алман Фохта раст кәлир. Бу алман силаһлы кәндлиләрдән горхуб гачыр. Тарверди исә онун арабада апардығы сандыглары гиймәтли маллларла долу һесаб эдәрәк ач дыгда сандыгларын ичиндән меймун вә айы чыхыр, айы Тарвердини мөһкәм әзишдирдикдә Байрам узагдан айыны ялалайыр, айы мешәйә, Тарверди исә кәндә гачырлар. Бу заман диванбәйи өз адамларь илә һаман ерә кәлиб Байрамы тутур вә ону гарәтдә мүттәһим эдир.

Байрам өзүнүн мүгәссир олмадығыны дейирсә диванбәйи инанмыр, нәһайәт диванбәйи кәндә кедиб орада әһвалатын һәгигәтини билир вә әсл мүгәссир олан Тарвердини тутур. Байрамы азад эдир. Пәрзадын она әрә кетмәйи үчүн Мәшәди Гурбандан разылыг алыр. Сонра халга мүраҹиәт эдәрәк ону динҹ һәята вә гулдурлугдан әл чәкмәйә дә'вәт эдир.

Әсәрин гысача мәзмуну бундан ибарәтдир. Бу әсәрин сәһнәдә көстәрилмәйи бир сыра чәтинлик төрәдир, бәлкә дә буна көрә бу әсәр аз ойнанылыр. Рус дилинә тәрҹүмә эдиләрәк бу әсәр биринҹи дәфә Мирзә Фәтәлинин яшадығы заман Тбилисидә рус театрында тамашая гоюлмуш вә бөйүк мүвәффәгиййәт газанмышды. Бир неҹә ил бундан габаг һәмин әсәр Бакыда рус драм театрында көстәрилмишди вә совет тамашачылары тәрәфиндән дә марагла гәбул эдилмишди.

Нахчыван театрынын өз мөвсимини бу әсәрлә ачмасы онун өз фәалиййәтинә ҹиддиййәтлә янашдығыны вә үзәринә мәс'ул вәзифәләр көтүрмәкдән горхмадығыны исбат эдир. Тамаша театр һей'әтинин әсәр үзәриндә диггәтлә ишләдийини вә ону дәриндән өйрәндийини көстәрир.

Лакин тамаша енә гүсурсуз дейилдир. Бу гүсурлар хүсусилә крым вә либаслара аиддир. Чүнки актйорлар әсәрин мәзмунуну яхшы өйрәниб, дүзкүн ифадә этдикләри һалда йүз ил бундан габаг Азәрбайҹан кәндлиләринин хариҹи гияфәсинә лазыми диггәт этмәмишләр.

Бундан башга тамашанын бә'зи сәһнәләриндә ерсиз артырмалар (икинҹи шәкилдә Намаз илә Залханын мусиги илә ойнамасы, енә һәмин шәкилдә Тарвердинин йыхылмасы, дөрдүнҹү шәкилдә ясовулун тапанча товламасы вә с.) гурулушун үмуми мүвәффәгиййәтини позур.

Азәрбайҹан ССР-нын әмәкдар артисти Сәмәд Мөвләви тәрәфиндән гоюлан бу тамаша гүсурларына бахмаяраг, мүвәффәгиййәтлидир вә театр коллективинин сәмимиййәтлә ишләмәк арзусуну көстәрир.

Айры-айры актйорлара кәлинҹә биз биринҹи нөвбәдә Тарвердинин ролуну ифа эдән Әйюб Һагвердиеви, Байрамын ролуну ифа эдән Әйюб Мәммәдову вә Залханын сурәтини ярадан Фирузә Әлихановaны гейд этмәк истәрдик. Чүнки бу артистләр өһдәләринә көтүрдүкләри чәтин вә мәс'улиййәтли вәзифәни инҹәдән-инҹәйә дүшүнмүш вә һәгиги сәнәткарлыгла ифа эдирләр. Һеч шүбһә йохдур ки, бу артистләр кеткедә яратдыглары сурәтләри даһа да тәкмилләшдирәҹәк вә Нахчыван театрынын тарихиндә мөһкәм бир ер тутмаға лайиг олан бәдии сәһнә сурәтләри ярадаҹаглар.

Тәәссүф олсун ки, обири артистләр өз ролларыны бу сәвиййәдә ифа эдә билмирләр. Доғрудур, бунларын ичәрисиндә бә'зи артистләр өһдәләринә көтүрдүкләри роллары пис ойнамырлар. Мәсәлән Пәрзадын ролунда Зәрош Һәмзәева мүвәффәгиййәтсиз галмыр вә шүбһә йохдур ки, бир неҹә оюндан сонра кәнҹ вә истедадлы актриса өз ролунун өһдәсиндән там мүвәффәгиййәтлә кәләҹәк, Пәрзадын сурәтини өзүнә мәхсус бир сәмимиййәт вә инҹәликлә ҹанландыраҹагдыр. Мәшәди Гурбанын ролунда С. Мөвләви, Диванбәйи ролунда Мирзә Әкбәров, Намаз ролунда Мәммәд Гулиев вә саирәләри өз ролларыны лайиги дәрәҹәдә ойнамаға чалышырлар. Лакин енә дә үмумиййәтлә демәк лазымдыр ки, юхарыда гейд этдийимиз үч сурәтдән башга һеч бир сурәт тамашачыя нүфуз эдә билмир.

Хусусилә зәиф ойнаянлары гейд этмәк истәсәйдик биринҹи нөвбәдә алман Фохтун ролуну ифа эдән Юсиф Һагвердиеви, Вәли ролуну ифа эдән Рәшид Һаҹыеви, Кәмал ролуну ойнаян Әкбәр Гардашбәйову, ясовул ролуну ойнаян Ҹәфәр Шейхову, кәнд ағсаггалы Нәҹәфин ролуну ифа эдән Ләтиф Нифтәлиеви көстәрмәли олардыг.

Беләликлә тамашанын әсас гүсуру бир сәвиййәдә олан, бир ағыздан нәфәс алан мөһкәм бир һей'әтин (ансамблын) олмамасындан ибарәтдир. Белә бир ансамбл яратмаг уғрунда биринҹи нөвбәдә чалышмалы олан гурулушчу режиссор унутмамалыдыр ки, театр сәнәти олдугҹа мүрәккәб бир сәнәтдир. Бу сәнәтдә бир иштиракчы өз ериндә олмадығы, бир амил өз вәзифәсини лазыми йүксәкликдә ифа этмәдийи һалда үмуми аһәнк позулур. Тамашачыя олан тә'сир азалыр.

Нахчыван театрынын һей'әти үмумиййәтлә баҹарыглы артистләрдән ибарәтдир. Бу артистләрлә доғрудан да йүксәк кейфиййәтли сәһнә тамашалары яратмаг мүмкүндүр. Буна көрәдә биз үммид эдирик ки, бу сон вахтларда инкишаф этмәкдә олан Нахчыван театры ҮИК(б)П МК-нин драм театрларынын репертуары һаггындакы гәрарыны даима ядында сахлаяраг өз сәнәтини даһа да камилләшдирмәк уғрунда мүбаризәсини давам этдирәр вә тәләбкар совет тамашачысынь һәр ҹәһәтдән гане эдә билән йүксәк сәһнә әсәрләри ярада биләр.

Бунун үчүн театрын бүтүн имканлары вардыр вә бу имканлардан шүурлу вә сәмәрәли истифадә этмәк лазымдыр.

Әзиз ШӘРИФ.

Пайыз әкини

Дөнүш яратмалы

Нахчыван районунда 2 ая яхындыр ки, күтләви пайыз әкининә башланмышдыр. План үзрә 10.500 һектар саһәнин октябрын 20-дәк 5.989 һектарына тохум сәпилмишдир. Сәпилән саһәләрин ялныз 4.520 һектары суварылмышдыр. Бир сыра колхоз идарә һей'әтләри пайыз әкинини башлы-башына бурахмышлар, бу да әкин планынын анҹаг 57 фаиз еринә етирилмәси илә нәтиҹәләнмишдир. Дартычы гүввәдән вә ишчи гүввәсиндән сәмәрәли истифадә эдилмәдийиндән Ҹапаридзе колхозунда 145 һектардан октябрын 25-дәк анҹаг 42 һектара тохум сәпилмишдир.

Мясникабад кәндиндәки Мясников колхозунда 180 һектара гаршы 100 һектар саһәдә сәпин апарылмышдыр. Пайыз кәндиндәки Киров колхозунда планын 50 фаизи белә иҹра эдилмәмишдир. Дзержински колхозунда 150 һектарын ярысына тохум сәпилмишдир.

Ҹәһри кәндиндәки Бағыров колхозунун пайыз әкининдә 609 һектар кәсири вардыр.

Керидә галан колхозлар әкин ишиндә дөнүш яратмалыдыр.

Т. ГУРБАНОВ.